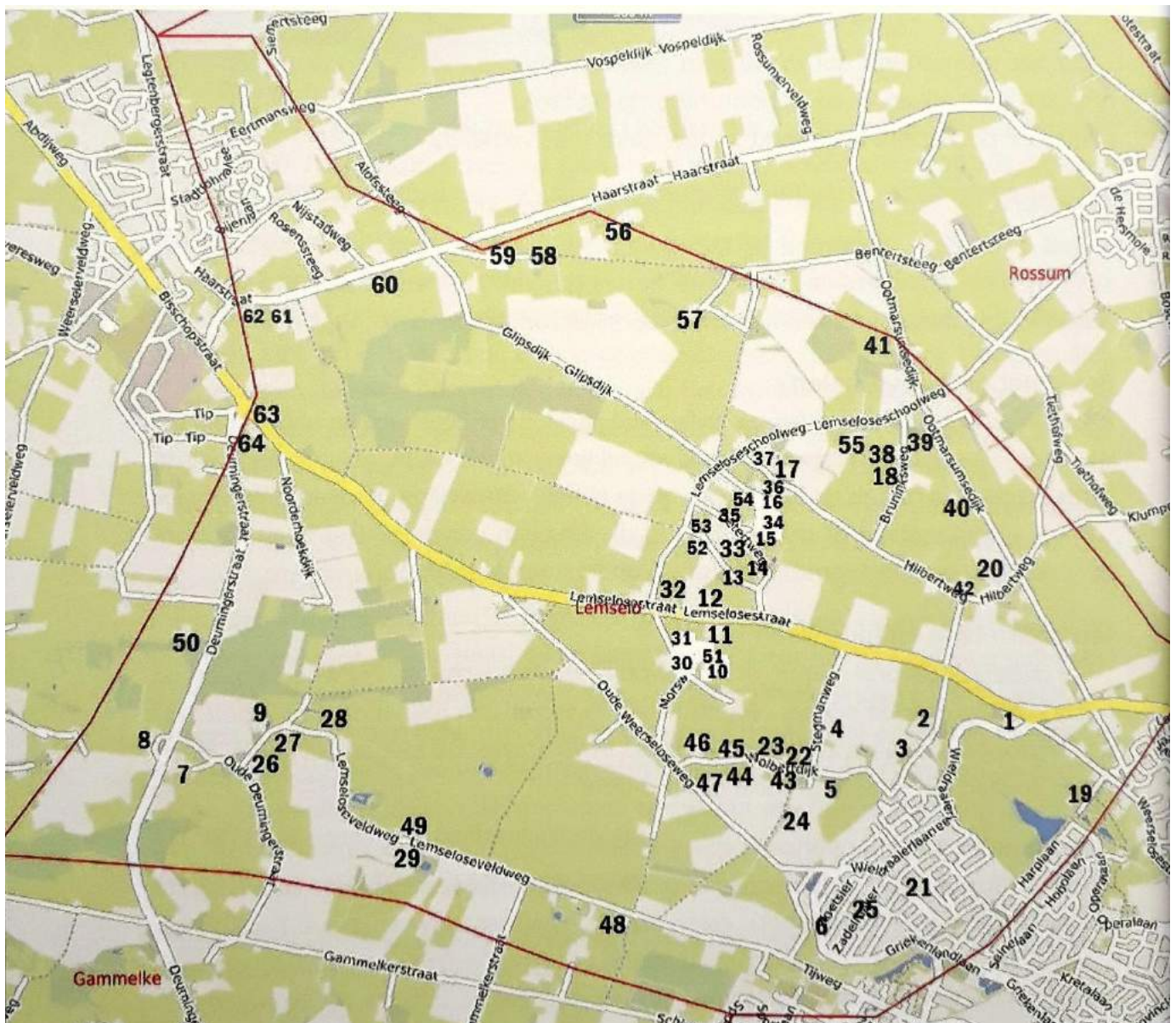

Een fietstocht langs de 18 gewaarde erven in de marke Lemselo

Totale lengte ca 20 km.

Inleiding:

In mei 2021 verscheen het 'Markeboek Lemselo en de bewaard gebleven fragmenten van de Marke Rossum' van auteur Henk Koop. De Vereniging Heemkunde Oalde gemeente Weersel was de uitgever. Reden voor deze vereniging om in juni 2021 een fietstocht te organiseren door Lemselo met daarbij een bezoek aan de 18 gewaarde erven. De tocht was een succes, mede door de grote deelname. Daarom nu deze fietstocht op papier, zodat iedereen hem op eigen gelegenheid kan rijden.

Deze routebeschrijving bevat:

- 1. Enkele begrippen.
- 2. Kaart van Lemselo met belangrijke plaatsen en boerderijenoverzicht (*bron: H. Engelbertink*).
- 3. De routebeschrijving met informatie over de 18 gewaarde erven (*bron: H. Woolderink*).

Definitie marke

Een marke was een coöperatie of privaatrechtelijke organisatie van grootgrondbezitters (*zijnde de eigenaren van de gewaarde erven*) Periode: ca. 10^e tot midden 19^e eeuw. Het doel was het beheer en gebruik van de gemeenschappelijke, woeste-/ heidegronden en bij verstrengeling met de hofstelsels (*adel-kloosters-bisdom, instellingen*) hebben zij tevens (*voor een groot deel*) de zeggenschap over de erven en hun bewoners. (*horigheid*)

Het bestuur van de marke, met als hoofd de markerichter, heeft ook zeggenschap over publiekrechtelijke zaken zoals onderwijs, armenzorg, onderhoud van wegen, houtkap, opschonen van sloten, ontginning van gronden, bouw, bouw en verkoop van huizen, afgraven van turf en het grazen van vee. Er werden boetes uitgedeeld bij overtreding.

Samengevat: Een marke was een democratisch bestuurd organisatie, die zorgde voor ordening op het platteland. Ze was bepalend voor de geografie en ontwikkeling van Twente. (*totaal ca. 65 marken*)

Gewaard erve: (*Genoemd in het Verpondingsregister van 1475*) Heeft vanouds een aandeel in het gezamenlijke gebruik van de woeste gronden van de marke.

Soorten eigenaren Goedheren van de gewaarde erven.

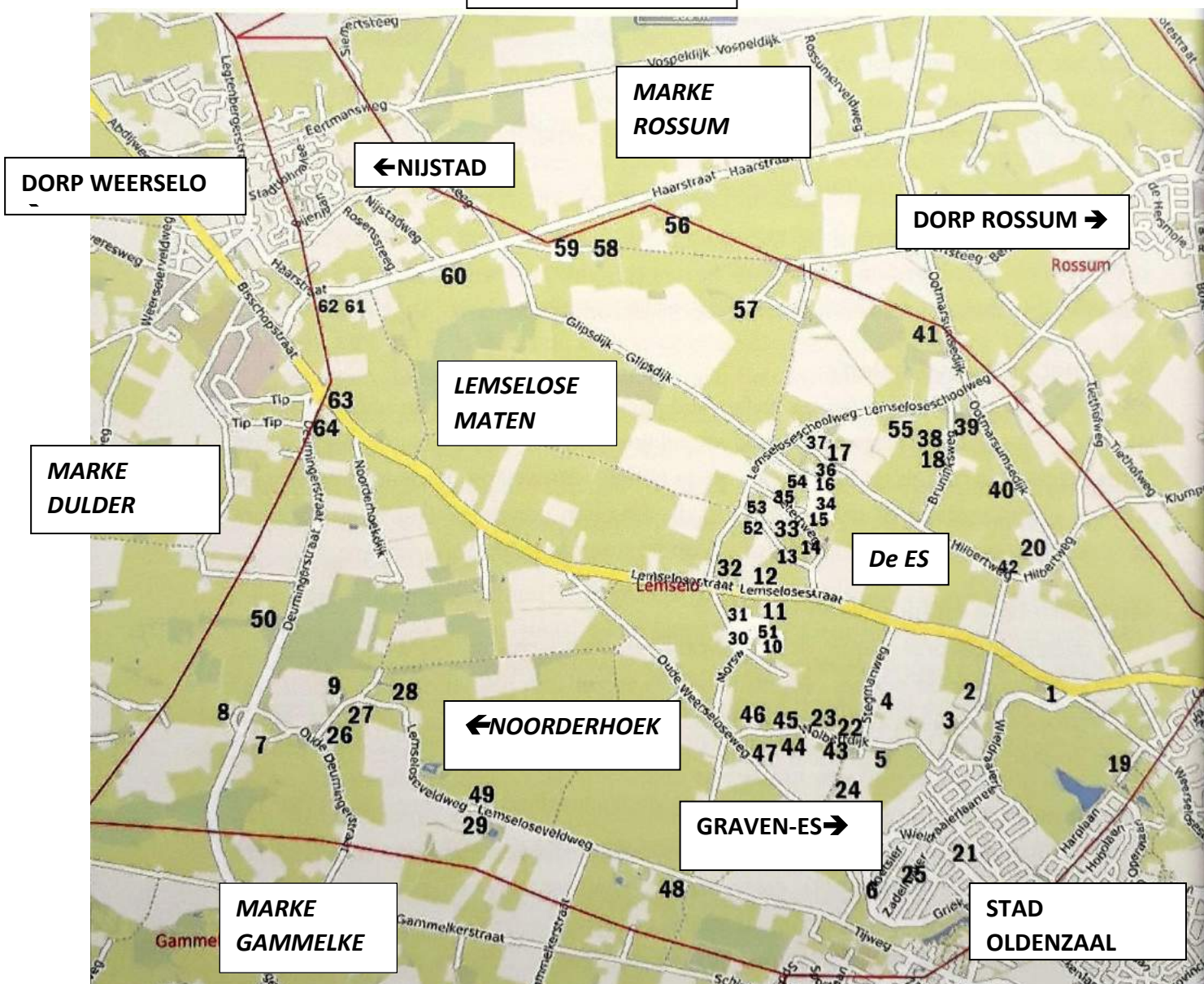
- 1- LEENGOED OVERIJSEL De bewoners/eigenaren hadden te maken met het leenrecht. B.v. Boerderijen die door de bisschop (landsheer) in leen werden gegeven / geschonken aan de adel. (*tot 1795*) Beleningen werden beschreven in de z.g. leenprotocollen. Informatie over de periode na 1795 is te vinden in notariële akten en kadastrale registers.
- 2- HOF OLDENZAAL Een van de 7 hoven in Twente, van waaruit de bisschop van Utrecht de bij de hof behorende bezittingen beheerde.
- 3- KAPITTEL TE OLDENZAAL (*kanunniken+ proost*) Bestuurseenheid van het Klooster/St. Plechelmuskerk te Oldenzaal.
- 4- HOF OOTMARSUM Een van de 7 hoven in Twente, van waaruit de bisschop van Utrecht de bij de hof behorende bezittingen beheerde.
- 5- ALLODIAAL ERVE De eigenaar is niet horig. Het erf is een vrij eigen goed, maar kan ook een pachtboerderij zijn (*b.v. erve Derkink*).

Lemselose erven op straatadres

Ervenaam 2020	1475	adres	postcode	Bewoner 1880	De Marke Lemselo 1991	Bewoner 2020
1	Hams	Hamesing	Oude Oldenzaalsestraat 2	7577 RG Oldenzaal	Mentink	verdwenen
2	Boerrigter	De Richter	Boerrigterweg 4	7577 RA Oldenzaal	Hobbelink	Hobbelink
3	Hendrikman	Henreking	Boerrigterweg 6	7577 RA Oldenzaal	Bulthuis	Bulthuis
4	Stegeman	Stegeman	Stegmanweg	7595 MV Weerselo	onbewoond	verdwenen
5	Wolbert	Wolberting	Wolbertdijk 6	7577 RK Oldenzaal	Wolbert	Kienhuis
6	Kalter	Kalthaer	Kalderhoekweg 3	7577 RL Oldenzaal	Wolbert	verdwenen
7	Smeijers	Arending	Lemseloseveldweg 1	7595 NJ Weerselo	Luiten	Luiten
8	Schuurman	Schuer	Deurningerstraat 11	7595 NH Weerselo	Spanjer	Spanjer
9	Benerink	Bernering	Deurningerstraat 12	7595 NH Weerselo	Banierink	Banierink
10	Maatman	Ther Maet	Morsweg 5	7595 NB Weerselo	Engelbertink	Handelsonderneming Nijhuis
11	Bergman	Then Berge	Lemselosestraat 8	7595 MN Weerselo	Kok	Kamphuis
12	Oonk	Oding	Lemselosestraat 19	7595 ML Weerselo	Zeiger	Sleepy P Ranch BV
13	Lansink	Lansing	Detertweg 6	7595 MG Weerselo	Veldhuis	Veldhuis
14	Lambertman	Lamberting	Detertweg 4	7595 MG Weerselo	Hamzink	Hamzink
15	Detert	Deterding	Detertweg 3	7595 MG Weerselo	ter Horst	ter Horst
16	Hilbert	Hilberting	Hilbertweg 4	7595 MK Weerselo	Lansink	Lansink
17	Derkman	Direking	Hilbertweg 1	7595 MK Weerselo	Derkman	Derkman
18	Broenink	Bruning	Bruninksweg 4	7595 MH Weerselo	Broenink	Lubberding
19	Olde Hams		Grensweg 2	7577 RJ Oldenzaal	Borghuis	Gem. Oldenzaal
20	Olde Boerrigter		Hilbertweg 7	7595 MK Weerselo	Borggreve	Borggreve
21	Olde Hendrikman				Sanderink	verdwenen
22	Olde Stegeman		Stegmanweg 2	7595 MV Weerselo	Veldman	Veldman
23	Groener					verdwenen 1876
24	Olde Wolbert					verlenen 1897
25	Olde Kalter					verdwenen
26	Olde Banerink		Lemseloseveldweg 2	7595 NJ Weerselo	Banierink	Buter
27	Dunne Meijer		Lemseloseveldweg 4	7595 NJ Weerselo	Brummelhuus	Brummelhuus
28	Steg Dieks		Lemseloseveldweg 3	7595 NJ Weerselo	Meyer	Meyer
29	De Wel		Lemseloseveldweg 8	7595 NJ Weerselo	Roberti	Roberti
30	Olde Maatman					verdwenen 1870
31	Olde Bergman					verdwenen 1870
32	Olde Oonk					verdwenen 1856
33	Olde Lansink					verdwenen 1884
34	Olde Lambertman		Hilbertweg 6	7595 MK Weerselo	onbewoond	Lansink
35	Olde Detert		Detertweg 1	7595 MG Weerselo	Olde Rikkert	Olde Rikkert
36	Olde Hilbert					verdwenen
37	Olde Derkman					verdwenen 1905
38	Olde Broenink		Bruninksweg 3	7595 MH Weerselo	Scheper	Sleiderink
39	Kosthuis					verdwenen 1892
40	Olde Blenk		Ootmarsumsedijk 13	7595 MJ Weerselo	??	Keizer
41	Voshaar					verdwenen
42	Eshuis		Hilbertweg 5	7595 MK Weerselo	Stoolhuis	Hengstenhouderij Nijenkamp
43	Nijhuis		Wolbertdijk 4	7595 MT Weerselo	Damhuis	Damhuis
44	De Hut					verdwenen 1903
45	Kemper		Wolbertdijk 3	7595 MT Weerselo	Oude Maatman	Oude Maatman
46	Plechman		Wolbertdijk 1	7595 MT Weerselo	Peterman	Peterman
47	Smellink		Oude Weerseloseweg 9	7595 MX Weerselo	Postel	?
48	Schut		Lemseloseveldweg 14	7595 NJ Weerselo	Harperink	Koop
49	Hekboer		Lemseloseveldweg 7	7595 NJ Weerselo	Wesselink	Wesselink
50	Klopper		Deurningerstraat 10	7595 NH Weerselo	Banierink	Banierink
51	Totman		Morsweg 5	7595 NB Weerselo	in het Veld	Handelsonderneming Nijhuis
52	Kuper		Lemseloseschoolweg 15	7595 ME Weerselo	Meinders	Spit
53	Oonk Peuler		Lemseloseschoolweg 17	7595 ME Weerselo	Stege	Stege, Hoefsmederij Horn
54	Snieder				verplaatst Lansink	verdwenen
55	Hofstede/Wieldraaler		Lemseloseschoolweg 7	7595 ME Weerselo	Schepers	Schepers
56	Olde Kemper		Haarstraat 30	7595 PH Weerselo	Plsano	?
57	Peuler		Peulersteeg 2	7595 MC Weerselo	Olde Venterink	
58	Meidnboer		Bentertsteeg 1	7596 PA Rossum	Helthuis	Damhuis
59	Schut					verdwenen 1895
60	Haarboer		Haarstraat 22	7595 PH Weerselo	Haarman	Haarman
61	Willems					verdwenen 1870
62	Esnkuper		Haarstraat 16	7595 PH Weerselo	Hofstede	Hofstede op de Wacht
63	In het Veld		Lemselosestraat 3	7595 ML Weerselo	??	Brink
64	Dekker		Lemselosestraat 4	7595 MN Weerselo	verplaatst Ensink	Ensink
65	Veldkemper		Bentertsteeg 6	7596 PA Rossum	Kemerink	Kemerink
66	Berkenrot		Wolbertdijk 7	7595 MT Weerselo	Lummen	Kamphuis

Opmerking Bij no. 12 : Zeiger moet zijn Seiger.

De Marke Lemselo

Bovenstaand kaartje geeft, binnen de getrokken lijn, de contouren weer van de marke Lemselo. Hierin aangegeven de belangrijkste gebiedsdelen en een nummering van de boerderijen.

De verklaring van de nummers is in het overzicht **'Lemselose erven op straatadres'** boven dit kaartje weergegeven. Centraal de Lemselose es.

De 18 gewaarde erven. Hoe lees ik de kaders bij de 18 erven?

- Bovenaan de naam zoals vermeld in de registers.
- Dan de eigenaren over verschillende tijdsperiodes (*zie verklaring hierboven*).
- Waaraan het erve tienden (*belastingen in geld en natura*) was verschuldigd.
- Dan een aantal jaartallen (1475, 1601, 1602) Dit zijn jaren waarin, voor het innen van belasting door de overheid, een inventarisatie werd opgemaakt. Deze zijn bewaard gebleven. Zie hier de verschillende schrijfwijzen van de namen van de erven en hun toestand. (*b.v. 'woeste erve' => erf is door de verschillende oorlogen en ellende verlaten*)

Routebeschrijving: (De routebeschrijving bestaat uit 21 punten).

De buurtschap Nijstad ligt voor een deel in het noorden van de marke Lemselo en is nu voor een groot deel een woonwijk van het dorp Weerselo. We treffen hier verschillende boerderijen aan, maar geen enkele was een gewaarde erve. We laten Nijstad daarom buiten de fietsroute.

1.- Vertrekplaats **parkeerplaats Partycentrum Ensink**, Lemselosestraat 4 te Weerselo.

De rijksweg oversteken (*let op!*) en linksaf richting Weerselo. Bij de rotonde gaan we richting Deurningen, fietspad N378/Deurningerstraat. We fietsen nu ca. 1.5 km langs de westrand van de marke Lemselo. Bij de Oude Deurningerstraat, bordje links, steken we de straat over en gaan richting Oldenzaal.

Hier zien we het eerste gewaarde erf, **Erve BANIERINK**, aan de rechterzijde van de Deurningerstraat. Het 2^e gewaarde erf zien we zo'n 100 meter verder aan de linkerzijde van de Deurningerstraat achter de houtwal. Dit is **Erve SCHUURMAN**. Het erf is beter te zien aan de rechterzijde als we de Oude Deurningerstraat inrijden.

erve Benerink		Arien
	leen Overijssel	<1395-1800
	eig. Huis Saasveld	1412>1800
	eig. de bewoners zelf	1832
tienden	leen Overijssel	<1379>1412
	eig. Huis Saasveld	<1379>1412
sloptiende 15 mud rogge	aan Kapittel Oldenzaal	1495<1601
1475	<i>Benering, 2 s(chilt), bet(aalt) 3 golden r(ijnse) g(uldens), d.</i>	
1601	<i>Benherinck, acht mudde geseys unde 2½ dach grosmeyens, tobehorende den heren van Reede op Saesfelt.</i>	
		4 – 0 – 0.
1602	<i>Benerinck, an middelmatige landen 4 mudde 1 schepel, an lege drepsige landen 2½ mudde, an olthovige landen tot veeweide 1 mudde, 2½ dachmat hoylandes.</i>	
1832	<i>Kadaster gemeente Weerselo, sectie B nummer 1279</i>	
	Wordt nu bewoond door de fam. Banierink.	

erve Schurink /Schuurman		Arien
	allodiaal erve	
	eig. Huis Saasveld	<1601-1888
uitgang 2 mud rogge	aan O.L. <u>Vrouwengilde</u> Oldenz.	1403-
1475	<i>Schuer, is ein kathe, 1 s(chilt), bet(aalt) 1½ golden r(ijnse) g(uldens), d.</i>	
1601	<i>Schuerinck, tobehorende den heren van Rede op Saesfelt, licht woeste.</i>	
1602	<i>Schuerinck, woeste erve, waervan tot 2 scepels gebouwet, 2 dachmaet groenlandes.</i>	
1832	<i>Kadaster gemeente Weerselo, sectie B nummer 1294.</i>	
	Wordt nu bewoond door de fam. Spanjer.	

2.- Op de Oude Deurningerstraat, bij het bord **LEMSELO** naar links, de Lemseloseveldweg in.

Het bord LEMSELO geeft niet de juiste markegrens aan. Deze ligt enkele honderden meters westelijk aan de Oude Deurningerstraat. Hier staat een bord dat de markegrens aangeeft tussen de marke

Lemselo en de marke Gammelke. Het is geplaatst door de Heemkunde Weerselo. (In 2019 zijn er in de gem. Dinkelland ca. 40 van deze markeborden geplaatst)

De eerste boerderij aan de linkerkzijde (na ca. 100m) is het **ERVE SMEIJERS**.

erve Hof te Arien / Hof te Lemselo / Smeijers / Meijershof / Arninkhof / Arendink

	leen Overijssel	1662-1800
	eig. Huis Brandlecht	<1601-1730
	eig. de bewoners zelf	1730-1732
	erve gesplitst	in 1732
Dikke Smeijers of Grote Smeijers	eig. fam. Smeijers (Tijman)	1730>1868
Dunne Smeijers of Kl. Smeijers	eig. fam. Nieuwenhuis	1732-1867
	eig. de bewoners zelf	vanaf 1867
sloptiende 11 mud rogge	aan Kapittel Oldenzaal	1495<1601

1475 *Arending, 2 s(chilt), bet(aalt) 3 golden r(ijnse) g(uldens), d. (VPR 251)*

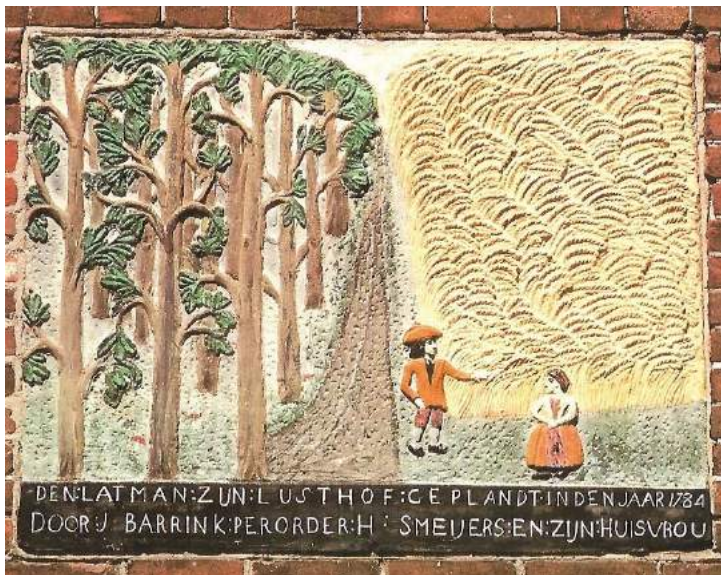
1601 *Des meyers hof, sovendehalf mudde geseys unde 2½ dach grasmeyens, tobehorende de vrouwe van Reede. 3 – 7 – 8.*

1602 *Smeyers hof, an middelmatige 3 mudde landes, an lege waterige landen 1 mudde, an olthovige landen 1 mudde 2 schepel, 2½ dachmaet gronlanden.*

1832 *Kadaster gemeente Weerselo, gesplitst: sectie B nummer 1337 en sectie H nummer 388.*

Dikke of Grote Smeijers wordt nu bewoond door de fam. Luiten
Dunne Smeijers of Kleine Smeijers wordt nu bewoond door de fam. Brummelhuis.

We bevinden ons in een historisch interessant gebied. Voorheen vormde dit erva Smeijers samen met Schuurman en Banierink een eigen marke. We spreken dan van Erve Hof te Arien / Arninkhof/ Meijershof/ Hof te Lemselo. Het erva Smeijers wordt later gesplitst in Dikke Smeijers en Dunne Smeijers. Dunne Smeijers vinden we verderop aan de rechterzijde van de weg met het woonhuis dwars voor de boerderij (zie ook markeboek).

Prachtige gevelsteen aan de gevel van het erva Smeijers (Dikke Smeijers)

Foto Heemkunde Weerselo

3.- We volgen de Lemseloseveldweg. Na enkele bochten wordt het een rechte weg richting Oldenzaal.

Zo'n 100 m voor het links gelegen melkveebedrijf Arkink staat rechts in de berm een oorlogsmonument. Het is in 2020 geplaatst door de Heemkunde Weerselo (evenals 6 andere oorlogsmonumenten in de oude gemeente Weerselo).

4.- Volg de weg helemaal tot het bord OLDENZAAL en ga even daarna bij de Kalderhoekweg linksaf.

Na ca. 200 m ligt rechts op nr. 3 een villa. Hier stond vroeger het **Erve KALTER**.

erve Kalter / Calter

	hofh. Kapittel Oldenzaal	<1601-1830
	eig. 's Rijks Domeinen	1830-1840
	eig. Hendrik Wilmink	vanaf 1840
tienden	eig. Kapittel Oldenzaal	<1500-1840
	eig. Hendrik Wilmink	vanaf 1840
1475	<i>Kalthaer, 2 s(chilt), bet(aalt) 1½ golden r(ijnse) g(uldens), is en gewart erve seggen de bueren, my bet(aalt) noch 1½ g(ouden) r(ijnse) g(uldens), d.</i>	
1601	<i>Kalter, dre mudde landes gesey unde enen dach grosmeyens, tobehorende het capittel van Oldenzel.</i> 1 – 15 – 0.	
1602	<i>Calthar, woeste erve, 3 mudde landes, waervan tot 3 mudden landts besayet, 1 dachmaet gronlandes.</i>	
1832	<i>Kadaster gemeente Weerselo, sectie H nummer 276.</i>	

Het huis wordt thans bewoond door de fam. Geerds.

5.- We gaan bij de Oude Weerseloseweg rechts en dan bij de Wieldraaijerlaan links en meteen rechts.

We bevinden ons in de wijk Graven Es, gemeente Oldenzaal. Deze behoorde in het verleden tot de marke Lemselo (oude gem. Weerselo). In deze wijk zijn een deel van de straten vernoemd naar de erven in Lemselo.

6.- Deze Wieldraaijerlaan blijven volgen tot de kruising met de Wolbertdijk. Hier links en de Wolbertdijk volgen.

Het erve Wolbert getekend in WOII door een onderduiker.

Foto: Jan Wolbert

Op de 3-sprong Wolbertdijk- Stegmanweg komen we bij twee gewaarde erven, het **Erve WOLBERT** (links) en het verdwenen **Erve STEGEMAN** (rechts).

erve Wolbert

	leen Overijssel	<1379>1395
	eig. Mathias van Beuningen	<1379>1395
	eig. Gasthuis Oldenzaal later	1440>1754
	eig. Armen Oldenzaal	
	eig. fam. Wolbert	<1832-1867
	eig. Gerrit Jan Kalter	vanaf 1867
tienden	eig. Kapittel Oldenzaal	<1500-1812
	eig. fam. Palthe Oldenzaal	1812>1858
	eig. Gerrit Jan Kalter	vanaf <1867
uitgang f 8-8-0	aan Armen Oldenzaal later aan Duitse school Oldenzaal	<1700-1898
uitgang 1 sch. rogge later f 9,50	aan Armen Oldenzaal	<1754>1867
1475	<i>Wolberting, 2 s(chilt), bet(aalt) 3 golden r(ijnse) g(uldens), d.</i>	
1601	<i>Wolbert, 5½ mudde geseys, 1½ dach grossmeiens, tobehorende dat gasthuys binnen Oldenzel. 2 – 22 – 8.</i>	
1602	<i>Wolbert, wort durch eene arme weduwe bewoont, heeft middelbaers landen 1 mudde 1 schepel, an lege waterige landen 1 mudde 1 schepel, an olthovige landen 3 mudde, 1½ dachmaet gronlanden.</i>	
1832	<i>Kadaster gemeente Weerselo, sectie H nummer 90.</i>	

De boerderij staat leeg.
Hier woonden vele eeuwen verschillende families Wolbert.
Nu is het een landgoed, bewoond door de fam. Kienhuis.

Het verdwenen erve Stegman lag eertijds na ca. 100 meter rechts. De 2 bomen voor de 'niendeur' staan er nog, evenals de boom aan de andere zijde van de boerderij.

Het in de jaren '70 afgebroken erve Stegman)

Foto: Heemkunde Weerselo

erve Stegink / Stegeman / (bodegoed)

hofh. Hof Oldenzaal	<1385-1829
eig. de bewoners zelf	1829-1834
eig. 's Rijks Domeinen	1834-1839
eig. fam. Veltman	1839-1870
eig. Gradus Wolbert	vanaf 1870
3 wonersplaatsen apart verk.	in 1881

vrij van tienden en uitgangen

- 1475 *Stegeman, badeguet. (NB betaalt niet, want bodegoederen waren vrij van schatting).*
- 1495 *Stegeman, 2 s(chilt), bodeguet.*
- 1601 *Stegman, sestehalf mudde landes gesey unde 1½ dach grasmeyens, tobehorende de hoicheit. 2 – 22 – 8.*
- 1602 *Stegeman, an middelmatige landen 4 mudde, an lege drepsige landen 1½ mudde, 1½ dachmaet hoylandes*
- 1832 *Kadaster gemeente Weerselo, sectie H nummer 142.*

Het erve is zo'n 50 jaar geleden afgebroken. De laatste bewoners waren de fam. Wolbert-Scholten en Veldman-Scholten.

7.- We volgen de Wolbertdijk tot de T-splitsing en slaan rechtsaf. (Oude Weerseloseweg, bordje verderop).

Onderweg hiernaartoe passeren we als eerste aan de rechterzijde een oud erve dat ooit een café was (nr. 7a). Aan de beugel aan de voorzijde van deze boerderij hing het naambordje.

8.- Op de Oude Weerseloseweg daarna weer rechtsaf de Morsweg in.

*In de 2e bocht van deze weg zien we aan de rechterzijde een statig hek met een lange laan met oude bomen. Dit was vroeger de toegang tot het **Erve MAATMAN**.*

erve Maatman

leen Overijssel	<1379-1800
eig. Huis Saasveld	1475-1646
eig. fam. ten Cate	1646-1760
eig. de bewoners zelf	vanaf 1760

- 1475 *Ther Maet, 2 s(chilt), bet(aalt) 3 golden r(ijnse) g(uldens), d.*
- 1601 *Maetman, achtehalf mudde geseys unde twe dach grosmeyens, tobehorende de heer van Reede op Saesfelt. 3 – 22 – 8.*
- 1602 *Maettman, an middelmatige 3 mudde 3 schepel, an lege, dripsige landen 2 mudde, an olthovige landen tot veeweide 1 mudde 3 schepel, 2 dachmaet gronlandes.*
- 1832 *Kadaster gemeente Weerselo, sectie H nummer 32.*

Dit erve werd bewoond door de familie Engelbertink.
Het 2e kamerlid B.A.A. Engelbertink is hier in 1902 geboren.
De boerderij is afgebrand in 1981. Nu staat er een woonhuis
bewoond door de fam. Nijhuis.

9.- We volgen de Morsweg tot de Lemselosestraat, steken voorzichtig over en gaan rechts.

Op dit kruispunt Morsweg-Lemselosestraat-Lemseloseschoolweg staat de voormalige basisschool van de marke Lemselo. Nu is het een bouwtechnisch adviesbureau van de fam. Vreeswijk. De eerste boerderij, richting Oldenzaal aan de linkerzijde, is **Erve OONK** (witte boerderij).

erve Oonk / Odink

	hofh. Hof Oldenzaal	<1385-1831
in pandschap	aan Melchior Wynhoff	1556>1601
	eig. 's Rijks Domeinen	1831-1841
	eig. Polman en van Essen	vanaf 1841
	erve versplinterd	in 1846
tienden	eig. Kapittel Oldenzaal	<1500-1841
	eig. Polman en van Essen	vanaf 1841
thins op kerstdag f 1-4-0	aan Huis Ootmarsum	-1811
	aan fam. Heupink Ootmars.	1811-1840
	aan G.J. Sanderink Volthe	vanaf 1840
uitgang 15 stuivers	aan Vicarie Oldenzaal	-1812
	aan D.W. Stork	1812>1840
koe- en voergeld 21 stuivers	aan drost van Twente en 1 hoen	>1811

1475 *Oding, 2 s(chilt), bet(aalt) 3 golden r(ijnse) g(uldens), d.*

1601 *Odinck, acht mudde landes geseys unde twe dach grossmeyens, tobehorende de hoicheit.
4-0-0.*

1602 *Odinck, an middelmatige landen 4 mudde 1 schepel, an lege dripsige landen 2 mudde
3 schepel, an olthovige 2 mudde, 2 dachmaet hoylanden.*

1832 *Kadaster gemeente Weerselo, sectie G nummer 259.*

Op dit erf woonden de fam. Peterman en Seiger.

In 1961 was er brand.

Nu is het de Sleepy P Ranch van de Amerikaanse broers Porter.

10.- We volgen de parallelweg van de rijksweg verder richting Oldenzaal.

Aan de overzijde van de straat, tegenover Stal De Sjiem van ruiter Jeroen Dubbeldam, ligt Erve BERGMAN.

erve Bergman

	hofh. Kapittel Oldenzaal	<1500-1829
	eig. Albert Leeferink	vanaf 1829
tienden	eig. Kapittel Oldenzaal	1416-1829
	eig. Albert Leeferink	vanaf 1829
koe- en voergeld f 0-9-9	aan drost van Twente	>1812

1475 *Then Berge, 2 s(chilt), bet(aalt) 3 golden r(ijnse) g(uldens), d.*

1601 *Berchman, licht woeste, tobehorende 't capittel.*

1602 *Berchman, woeste erve, 4 mudde landes, waervan 2 mudde landts besayet, 1 dachmaet hoylandes.*

Na de familie Kok woont hier nu de fam. Kamphuis.

11.- We volgen de parallelweg en gaan de 1^e weg links, de Detertweg, in.

We komen nu bij een dicht bij elkaar gelegen groep gewaarde erven. Samen met alle andere boerderijen in de marke liggen zij in een hoefijzervorm rond de Lemselose es.

*Het eerste erf aan de linkerkzijde met een eigen toegangsweg is het **Erve LANSINK (Laans)***

erve Lansink

	hoffh. Hof Oldenzaal	<1385-1829
	eig. de bewoners zelf	vanaf 1829
tienden	eig. Kapittel Oldenzaal	<1665-1804
	eig. de bewoners zelf	vanaf 1804
koe- en voergeld 28 stuivers (1 goudgulden) en 1 hoen	aan drost van Twente	>1811

1475 *Lansing, 2 s(chilt), bet(aalt) 3 golden r(ijnse) g(uldens), d.*

1601 *Lansinck, licht woeste, tobehorende de hoicheit.*

1602 *Lanssinck, woeste erve, 4½ mudde, waervan 1½ mudde besayet, 1½ dachmaet so halff gebruyket werden.*

1832 *Kadaster gemeente Weerselo, sectie G nummer 268.*

Nu woont hier de fam. Veldhuis.

Erve Lambertman. Foto: Heemkunde Weerselo

12.- In de volgende bocht van deze weg ligt links het **Erve LAMBERTMAN**.

erve Lambertink / Lambertman /

	hofh. Hof Ootmarsum	<1385-1829
in pandschap	aan Melchyor Wynhoff	1556>1601
	eig. de bewoners zelf	vanaf 1829
halve tienden	eig. Kapittel Oldenzaal	1442-1812
	eig. de bewoners zelf	vanaf 1812
halve tienden	eig. Klooster Oldenzaal	<1665-1812
	eig. de bewoners zelf	vanaf 1812
koe- en voergeld 28 stuivers (1 goudgulden) en 1 hoen	aan drost van Twente	>1811

1475 *Lamberting, 2 s(chilt), bet(aalt) 3 golden r(ijnse) g(uldens), d.*

1546 *Gerd Lambertyng tLemselo is aanwezig bij het opschrijven van het "Hofrecht van Twente".*

1601 *Lambertinck, licht woost, tobehorende de hoicheit.*

Het erve wordt bewoond door de fam. Hamzink.

Ca. 200 meter verder rechts bevindt zich het **Erve DETERT**. Let op de prachtige gevel.

erve Detert

	allodiaal erve	
	eig. O.L.Vrouwe gilde later	1453-1870
	eig. Armen Oldenzaal	
	eig. Johannes ter Horst	vanaf 1870
	lijftucht apart verkocht	in 1870
tienden	leen Overijssel	<1379-1557
	eig. Kapittel Oldenzaal	1448-1812
	eig. H. Rierink Enschede	vanaf 1812
uitgang f 8-8-0	aan Armen Oldenzaal later aan Latijnse school Oldenz.	<1700-1842 en 1846

1475 *Deterding, 2 s(chilt), bet(aalt) 3 golden r(ijnse) g(uldens), d.*

1601 *Deterinck, licht woost, tobehorende den armen edder onser L(ieven) Vrouwenkercke
binnen Oldenzel.*

1602 *Deterinck, woeste erve, 5 mudde, waarvan 5 scepel lands besayet, 1 dachmaet hoylands.*

1832 *Kadaster gemeente Weerselo, sectie G nummer 292.*

Het erve wordt nu bewoond door de familie Ter Horst.

13.- Aan het einde van de Detertweg slaan we op de Lemseloschoolweg rechtsaf en komen even verder op een vijfsporang, het centrum van de marke Lemselo.

Hier staan links enkele routeborden. Maar ook zeer interessant een bord waarop alle boerderijen in de marke staan aangegeven, inclusief hun bewoners, vroegere namen, etc. De moeite waard een korte pauze te nemen om dit nader te bekijken, eventueel er enkele foto's van te maken. Links liggen de Lemselermaten (toegang Glipsdijk), een NATURA 2000-gebied met vochtige heide, schrale graslanden en moerasbos. Het bevat een zeer bijzondere flora en

fauna. Aan de klootschietbaan, gelegen in dit gebied, bevindt zich een zwerversbegraafplaats met, opnieuw opgetrokken, de contouren van het dodenhuisje.

Als we op deze vijfprong achter het bord Lemseloschoolweg de weg inkijken waarvoor het hek van rijvereniging 'ONS.GENOEGEN' zich bevindt, ligt hierachter, enigszins verscholen in het hout, het **Erve HILBERT**.

erve Hilbertink / Hilbert /

	hofh. Hof Oldenzaal	<1385-1829
	eig. fam. Hilbert	vanaf 1829
koe- en voergeld 14 stuivers en 1 hoen	aan drost van Twente	>1811

1475 *Hilberting, 2 s(chilt), bet(aalt) 3 golden r(ijnse) g(uldens), d.*

1601 *Hilbertinck, licht woost, tobehorende de hoicheit.*

1602 *Hilbertinck, woeste erve, 4½ mudde, waervan tot 3½ scepel gebruycket, 1 dachmaet hoylandes endeel gebruycket.*

1778 *Domeinkaart "Hilbert in Lemselo", HCO kaarteninventaris nummer 1294.*

1832 *Kadaster gemeente Weerselo, sectie G nummer 315.*

Dit erve wordt nu bewoond door de familie Lansink.

14.- We vervolgen onze weg over de Lemseloschoolweg richting Rossum en zien net voorbij de Hilbertweg aan de rechterzijde het gewaarde **Erve DERKMAN**.

erve Derkink / Diederkink

	allodiaal erve	
	eig. fam. van Bevervoorde	1601
	eig. de bewoners zelf	1832
tienden	leen Overijssel	<1379-1449
	eig. Kapittel Oldenzaal	1448-1808
	eig. de bewoners zelf	vanaf 1808
uitgang 4 mud rogge	aan Armen Oldenzaal	1417>1754

1475 *Direking, 2 s(chilt), bet(aalt) 3 golden r(ijnse) g(uldens), d.*

1601 *Derckinck, licht woost, tobehorende de van Bevervoorde.*

1602 *Derrickinck, woeste erve, 4 mudde, waervan 5 scepel besayet, 2 dachmaet hoylandes so gebruycket.*

1832 *Kadaster gemeente Weerselo, sectie G nummer 328.*

Op dit erf woont de familie Derkman.

In het markeboek Lemselo wordt dit erve uitvoerig beschreven.

Het is interessant de Hilbertweg een stukje in te fietsen tot aan de toegangsweg tot het erve Derkman (links). We hebben dan ook goed zicht op het erve Hilbert aan de andere zijde van de weg. Als we terugfietsen naar de Lemseloschoolweg ligt links, verscholen in het hout, een oud kippenhok. Dit heeft in WOII dienst gedaan als lagere school omdat de Lemselose school was gevorderd door de Duitsers.

15.- We volgen de Lemseloseschoolweg naar rechts.

Na ca. 400 meter ligt er rechts een prachtige boerderij, het erve Wieldraaier, met driekaps gevel. Het is geen gewaard erve.

16.- Rechtsaf de Bruninksweg in.

Voordat we het erve Brunink passeren, zien we aan de rechterzijde op de plek van het Oalde Brunink een monumentale boerderij, die vanuit Saasveld hiernaartoe is verplaatst. Dan passeren we Erve BRUNINK, rechts gelegen. Oude stenen in de achtergevel vertellen over de vroegere bewoners.

erve Brunink / Broenink

		hofh. Hof Oldenzaal	<1385-1820
		eig. de bewoners zelf	vanaf 1820
	tienden	leen Overijssel	<1379-1449
		eig. Kapittel Oldenzaal	1448-1841
		eig. de bewoners zelf	vanaf 1841
	koe- en voergeld 28 stuivers (1 goudgulden) en 1 hoen	aan drost van Twente	>1811
1475	<i>Bruning, 2 s(chilt), bet(aalt) 3 golden r(ijnse) g(uldens), d.</i>		
1601	<i>Brunman, licht woost, tobehorende de hoicheit.</i>		
1602	<i>Bruyninck, woeste erve, 8 mudde, waervan 2 mudde besayet, 1½ dachmaet gronlandes halff gebruycket.</i>		
1778	<i>Domeinkaart "Bruynink in Lemselo", HCO kaarteninventaris nummer 1292.</i>		
1832	<i>Kadaster gemeente Weerselo, sectie G nummer 367.</i>		

Op dit erf woonde de familie Broenink.
Het bedrijf is verplaatst naar de overzijde (fam. Kloosterman)
De huidige bewoners van de boerderij zijn de fam. Lubberding.

17.- Aan het einde van de Bruninksweg gaan we op de T-splitsing linksaf (*Hilbertweg*).

Gelijk ligt links de Kroezeboom van Lemselo. Hier hebben we ook een mooi zicht op de Lemselose es. Kroezeboom kan betekenen 'kruis', of 'kroes' van vorm. De meningen zijn hierover verdeeld.

De eerste boerderij aan de linkerzijde, net voor de zijweg naar rechts (Boerrigterweg) is het erve Eshuis, nu hengstenhouderij Nijenkamp. Het is geen gewaard erf. Op 19 april 1790 kwam het markebestuur van Lemselo bijeen omdat Dr. Bernhard Hummels uit Oldenzaal, advocaat en richter in deze stad, hier een huis/boerderij wilde bouwen zonder rechten in de marke. Het markebestuur verbood dit nadrukkelijk. Maar Hummels heeft het toch voor elkaar gekregen. Ook toen al! (bron: Markeboek Lemselo)

18.- We gaan rechts deze Boerrigterweg in en steken de rijksweg Lemselosestraat weer over (voorzichtig!) en volgen de Boerrigterweg.

Dan komen we aan bij twee gewaarde erven, naast elkaar aan de rechterzijde gelegen.

Eerst het **Erve BOERRIGTER**. En pal daarnaast het **Erve HENDRIKMAN**.

erve Boerrichter

		allodiaal erve	
		eig. Huis Everlo	1601
		eig. de bewoners zelf	<1832>1852
	uitgang f 4-10-0	aan Armen Oldenzaal	1754
1475	<i>De Richter, 2 s(chilt), bet(aalt) 3 golden r(ijnse) g(uldens), d.</i>		
1601	<i>Buyrrichter, soven mudde geseys, 2½ dach grasmeyens, tobehorende Joan van der marck ende licht woeste.</i>		
1602	<i>Buirrechtters erve, woeste erve, ungefehr 7 mudde landes, waervan 4 mudden besayet, 2½ dachmaet hoylandes und werden gebruycket.</i>		
1832	<i>Kadaster gemeente Weerselo, sectie H nummer 194.</i>		

Het erve Boerrichter wordt nu bewoond door de familie Hobbelink.

erve Hendrikink / Hendrikman /

		hoofdhof Kapittel Oldenzaal	
		hofh. Kapittel Oldenzaal	1481-1829
		eig. fam. Hendrikman	1829-1862
		eig. Johannes Sanderink	vanaf 1862
	tienden	leen Overijssel	<1379-1564
		eig. Kapittel Oldenzaal	1475-1804
		eig. de bewoners zelf	vanaf 1804
1475	<i>Henreking, 2 s(chilt), bet(aalt) 3 golden r(ijnse) g(uldens), d. (VPR 252)</i>		
1601	<i>Huderkinck, 7½ mudde geseys unde 3 dagen grasmeyens, tobehorich het capittel van Oldenzeel.</i> 3 – 22 – 8.		
1602	<i>Hiuderkinck, an middelbar landen 3 mudde 1½ schepel, an lege waterige landen 2 mudde 1½ schepel, an hothovige landen 3 schepel, 3 dachmaet hoylandes.</i>		
1832	<i>Kadaster gemeente Weerselo, sectie H nummer 174.</i>		

Het erve Hendrikman wordt nu bewoond door de familie Bulthuis.

Het erve Boerrigter

Foto: Heemkunde Weerselo

19.- En dan rest ons nog één gewaard erve voordat we het eindpunt bereiken. We fietsen door tot de Wolbertdijk en gaan linksaf tot de Wieldraaierlaan.

Aan dit stukje Wolbertdijk lag aan de linkerzijde een archeologisch interessant gebied waar in 2002 opgravingen zijn gedaan. De straat 'De Hoesstie' is ernaar genoemd. Er werden sporen gevonden van een boerderij. In het markeboek Lemselo vindt u hierover meer informatie.

20.- Op de Wieldraaierlaan slaan we linksaf en we volgen deze weg tot aan de Oude Oldenzaalsestraat en rotonde op de rijksweg N343.

*Net voor deze rotonde lag links het **Erve HAMSE**. Het is afgebroken en ingevuld met meerdere boerderijwoningen. Zelfs een (bewoonde) hooiberg maakt er onderdeel van uit.*

erve Hamsink / Hampsink

	hofh. Kapittel Oldenzaal	1481-1829
	eig. de bewoners zelf	vanaf 1829
tienden	leen Overijssel	<1379-1564
	eig. Kapittel Oldenzaal	1475-1829
	eig. de bewoners zelf	vanaf 1829
tins 16 stuivers	aan	>1812
koe- en voergeld 12 stuivers	aan drost van Twente	>1812
1475	<i>Hamesing, 2 s(chilt), bet(aalt) 3 golden r(ijnse) g(uldens), d.</i>	
1495	<i>Hamsing.</i>	
1601	<i>Hamsinck, ses mudde geseys, twe dachmeiens, tobehorich het capittel van Oldenzel ende licht woost.</i>	
1602	<i>Hamsynck, woeste erve, ungefehr 6 mudde landes, waervan 2 mudde landes stuckwyse verhuirt, 2 dachmaet gronlandes, so half geweidet werden.</i>	
1832	<i>Kadaster gemeente Weerselo, sectie H nummer 214.</i>	

Het erve werd het laatst bewoond door de fam. Mentink.
Nu wonen er verschillende families.

21.- Op deze plaats zijn we gekomen aan het einde van deze fietstocht. U kunt nu via de rotonde terugfietsen langs de Lemselosestraat, midden over de Lemselose es of via de Boerrigterweg, Hilbertweg en Lemseloseschoolweg. U kunt ook een ommetje maken via de Glipsdijk (*Lemselermaten*) of over de klootschietbaan langs het zwerverskerkhof.

Wij hopen dat u heeft genoten en er vooral wat heeft opgestoken.

© Vereniging Heemkunde Oalde Gemeente Weersel. www.heemkundeweerselo.nl

Voor opmerkingen: heemkundeweerselo@hotmail.com

In de loop van de eeuwen heeft zich op het platteland van Twente een proces van verschuivingen in het grondbezit voorgedaan. Begonnen met een eigenerfde boerenstand in de buurschapmarke, verschoof het grondbezit langzamerhand richting landsheer, adel, geestelijke instellingen en stedelijk patriciaat. Om uiteindelijk weer te eindigen bij een eigenerfde boerenklasse, met relicten uit de voorgaande stadia in de vorm van adellijke en burgerlijke landgoederen. In de negentiende eeuw brachten de markenverdelingen en ontginningen niet alleen wijzigingen in bezitsverhoudingen, maar ook ingrijpende veranderingen in het landschap. Van de woeste gronden bleven slechts resten over in de vorm van natuurgebieden in handen van natuurbeschermingsorganisaties.

Uit boek: 'Oale grond, Geschiedenis van het Twentse Landschap'. John van Zuidam, ©2018.